

Branschbedömningar

10.1 Gruvindustri

10.1.1 Branschens omfattning

Till gruvsektorn räknas förutom järnmalmsgruvor (med ett förädlingsvärde 1974 av 1 490 milj. kr) även ickejärnmalmsgruvor (575 milj. kr), stenbrott (173 milj. kr) samt övriga gruvor och mineralbrott (27 milj. kr). Av hela sektorns förädlingsvärde (2 265 milj. kr) svarar således järnmalmsgruvorna för två tredjedelar. I det följande är därför järnmalmsgruvorna föremål för den största uppmärksamheten.

Produktionen i järnmalmsgruvorna består huvudsakligen av tre produkter: styckemalm, slig och sinter. Största delen av styckemalmen (s. k. direkt användbar styckemalm och mull) exporteras direkt. Resterande delen av malmen, s. k. anrikningsmalm, anrikas till slig, varav en del exporteras, men huvuddelen vidareförädlas till sinter som kan användas direkt i järn- och stålverkens masugnar. En mindre del av sligen används direkt i järn- och stålverken, framför allt i järnsvampverk. Till gruvsektorn räknas all sintring, dvs. även den som utförs av järn- och stålverken.

För att underlätta bedömningen av den långsiktiga utvecklingen inom gruvindustrin görs först en kortfattad beskrivning av järnmalmsgruvornas produktionsutveckling under 1960- och 1970-talen. Därefter följer en relativt detaljerad prognos för produktionen i både järnmalmsgruvor och övriga delsektorer, följd av bedömningar rörande export, arbetsproduktivitet och investeringsvolym. Efter en diskussion av den långsamma totala produktivitetens utvecklingen tas branschens lönsamhet och framtida utbyggnadsstrategi upp. Därefter diskuteras ett mera expansivt utvecklingsalternativ. Till sist nämns några nya större projekt som i framtiden starkt kan påverka branschens utveckling och som även under prognosperioden kan komma att ta stora finansiella resurser i anspråk.

10.1.2 Produktionsutvecklingen i järnmalmsgruvorna 1960—1974

Produktionsutvecklingen i järnmalmsgruvorna från 1960 och framåt redovisas översiktligt i tabell 10:1. Som framgår av tabellen har produktionen av direkt användbar malm och mull (varav nästan allt exporteras) ökat relativt långsamt och till och med minskat under det sista decenniet, trots att det totala malmuttaget har ökat. Detta hänger samman med att järnhalten i malmen sjunker, vilket i sin tur medför att en allt större del av malmen anrikas och sintras inom landet. Därför har också produktionen av sinter, framför allt kulsinter, ökat mycket snabbt. Alla "fristående" sinterverk är kulsinterverk. Pann- och bandsinterproduktionen har där-

Tabell 10:1. *Järnmalmegruvornas avsaluproduktion 1960—1980*

		1960	1965	1970	1974	Prognos 1980	
						Lågt alt.	Högt alt.
Malmuttag	1000 ton	24 237	34 293	36 502	44 037	56 300	58 000
Avsaluproduktion	1000 ton	25 415	30 761	34 374	38 543	45 700	46 000
därav:							
direkt användbar malm och mull	1000 ton	21 690	24 876	24 092	23 643	23 000	19 500
slig	1000 ton	945	1 291	1 940	2 439	2 700	2 700
pann- och bandsinter	1000 ton	2 447	3 548	3 437	3 190	6 000	7 100
kulsinter	1000 ton	333	1 046	4 905	9 271	14 000	16 700
Avsaluproduktionens värde							
i 1968 års priser	milj. kr	761	962	1 168	1 398	1 820	1 961
i 1974 års priser	milj. kr	—	—	—	1 912	2 497	2 693

Källa: SOS Bergshantering 1960, 1965, 1970 och 1974.

Anm.: Skillnaden mellan malmuttag och avsaluproduktion utgörs huvudsakligen av malmåtgång vid vidareförädling till slig och sinter men även av vissa lagerjusteringar.

emot minskat sedan 1965 och förekommer nu endast vid järn- och stålverk som driver egna masugnar.

Den främsta anledningen till detta förhållande synes vara att pann- eller bandsinterverk kan använda kol- och koksstybb som bränsle. Denna stybb, som uppstår i samband med kol- och kokshantering, kan inte användas direkt i masugnar på grund av att den är alltför finfördelad, men den kan tillgodogöras genom att sintras tillsammans med krossad järnmalm till fasta stycken. Detta är också skälet till att det sinterverk som planeras för Stålverk 80 bör ligga i anslutning till stålverket snarare än vid gruvan.

Liknande resultat kan erhållas med olja som bränsle i stället för kolstybb. Eftersom olja är betydligt billigare att transportera och hantera än kol, används olja som bränsle vid sinterverk i anslutning till gruvor. Den kulsinter som då erhålls har högre hållfasthet och tål därför längre transporter än annan sinter och ger dessutom vissa fördelar i masugnsdriften.

En ytterligare faktor som gör att andelen kulsinter av järnmalmegruvornas totala leveranser ökar är att stora delar av den lappländska malmen har en hög fosforhalt. Detta gör malmen relativt dyr att använda i stål-tillverkningen, eftersom någon form av defosforisering måste tillgripas, t. ex. i form av LD-AC-ugnar. En alternativ metod är att defosforisera malmen redan vid anrikningen. Men då sintras i regel den anrikade malmen (sligen) omedelbart därefter för att lättare kunna transporteras. Vilken av dessa metoder som kommer att väljas vid Stålverk 80 är ännu inte bekant.

Även av andra skäl har efterfrågan på sinter stigit i relation till efterfrågan på den oförädlade malmen. Räknat i 1968 års priser har således den oförädlade malmens andel av bruttoproduktionsvärdet i branschen sjunkit från 75 % 1960 till ca 45 % 1974.

10.1.3 Lägre prognos

10.1.3.1 Produktionsprognos för järnmalmsgruvorna 1974—1980

Bl. a. på grund av den stora osäkerhet som råder beträffande omfattningen av och tidsramen för Stålverk 80 är det mycket svårt att göra en prognos för järnmalmsgruvorna. Det planerade bandsinterverket vid Stålverk 80 kommer att ingå i gruvindustrin och påverkar därför både dess produktionsstruktur och dess exportbenägenhet.

I enlighet med den bedömning som IUI gjort för järn- och stålverken antas även här att den första hälften av det planerade ämnesstålverket i Luleå kommer att vara i drift 1980. Detta innebär ett sinterbehov av 2,75 milj. ton utöver dagens kapacitet, vilket i sin tur medför en total bandsinterkapacitet 1980 av ca 6 milj. ton. En betydande ökning av kapaciteten i kulsinterverken väntas också, främst inom LKAB. IUI räknar med en total kulsinterkapacitet 1980 av 14 milj. ton. Avsaluproduktionen av slig väntas stiga något, till 2,7 milj. ton 1980.

Produktionen av direkt användbar malmråvara har beräknats residualt på följande sätt. Det totala malmuttaget har antagits öka i samma takt som under perioden 1965—1974, dvs. med 4,2 % per år, innebärande en total malmproduktion av 56,3 milj. ton 1980. Med hänsyn till de åtgångstal för råvaror som gäller för anrikning och sintring innebär detta under ovan angivna antaganden att av denna totala malmproduktion åtgår 33,3 milj. ton för vidareförädling inom landet. Resterande 23 milj. ton styckemalm och mull exporteras i oförädlad form.

Om man väger samman de i tabell 10:1 angivna produktionsvolymerna med hjälp av 1968 års priser finner man att den sålunda beräknade produktionsvolymen (saluvärdet) stigit med 4,2 % i genomsnitt per år under perioden 1965—1974. Det totala tonnaget under samma period ökade med 2,5 % per år. De antaganden för perioden fram till 1980 som gjorts ovan innebär en årlig produktionsstillväxt av 4,5 % värdemässigt (saluvärde) och 2,9 % tonnagemässigt. Detta betyder en ökning av förädlingsvärdet med ca 4,2 % per år 1974—1980.

10.1.3.2 Produktionsprognos för övriga delsektorer

Den tredjedel av branschen som ligger utanför järnmalmsgruvorna har inte specialstuderats av IUI. För dessa företag ligger enkätresultaten till grund för IUI:s bedömning. Enligt enkäten väntas förädlingsvärdet öka med 3,6 % per år fram till 1980. Tillsammans med järnmalmsgruvorna innebär detta en ökningstakt av 4,0 % per år för saluvärdet och 3,9 % för förädlingsvärdet i hela gruvindustrin under perioden 1974—1980.

10.1.3.3 Exportprognos 1974—1980

Enligt IUI:s beräkningar ökade exporten från järnmalmsgruvorna under perioden 1965—1974 med 5,4 % per år, dvs. något snabbare än produktionen. Den relativt starka exportökningen beror i första hand på den ökade kulsinterexporten från LKAB. På grund av det stora malmbehovet inom Stålverk 80 och en minskad export från de mellansvenska gruvorna kommer dock malmexporten att öka betydligt långsammare än hittills. IUI räk-

nar med en årlig exportökning av endast 1,7 % värdemässigt fram till 1980.

Även i övriga delsektorer väntas exportökningen enligt enkäten bli mycket långsam: 0,9 % per år. Eftersom järnmalmgruvorna svarar för större delen av gruvexporten räknar IUI med en exporttillväxt för hela gruvsektorn på 1,6 % per år fram till 1980.

10.1.3.4 *Arbetsproduktiviteten*

Arbetsproduktiviteten i hela gruvindustrin ökade mycket snabbt under perioden 1960—1968, nämligen med 10,7 % per år. Därefter synes ett trendbrott ha inträffat medförande att produktiviteten ökat mycket långsammare, nämligen med 6,1 % per år 1968—1974. Detta hänger förmodligen samman med att nya fyndigheter blir alltmera svåråtkomliga (en allt större del av malmbrytningen sker under jord i stället för i dagbrott) och har lägre halter. Införandet av månadslön och andra organisatoriska förändringar från 1970 i järnmalmgruvorna kan möjligen också ha påverkat produktiviteten. Enligt enkäten väntar sig företagen en fortsättning av trenden mot långsammare ökning av arbetsproduktiviteten: 5,2 % för perioden 1974—1980. För järnmalmgruvorna är motsvarande siffra 5,7 % per år och för övriga delsektorer 3,4 %. Även IUI räknar med en fortsatt kraftig dämpning av arbetsproduktivitetsökningstakt och har därför justerat ner denna till 5,5 % per år för järnmalmgruvorna. Efter sammanvägning med den lägre produktivitetsökningen i övriga delsektorer blir IUI:s bedömning för hela gruvindustrin 4,8 % per år i detta lägre tillväxtalternativ.

10.1.3.5 *Investeringsvolym*

Investeringsvolymen i branschen har varierat ganska kraftigt. Tillväxttaket i investeringsvolymen under perioden 1965—1973 (beräknad på 3-årsgenomsnitt centererade på respektive år) var 4,4 % och för perioden 1968—1973 5,85 % per år. Enligt enkäten skulle investeringarna 1975—1980 öka med 7,6 % per år från 1974 års nivå. Denna ökningstakt kan förefalla hög i jämförelse med tidigare perioder. Den förutsätter emellertid att hela det planerade bandsinterverket vid Stålverk 80 byggs ut före 1980. Under antagande att endast halva detta sinterverk kommer att vara utbyggt 1980 och att kraven på investeringar även inom LKAB kommer att vara mindre har IUI reviderat ned de av företagen angivna investeringarna något. Härigenom blir investeringsvolymen i genomsnitt 637 milj. kr per år i 1974 års priser under prognosperioden, vilket kan jämföras med 490 milj. kr 1974.

10.1.4 **Kapitalstockens och totalproduktivitets utveckling**

Om kapitalstocken mäts med återanskaffningsvärdet i 1968 års priser¹ visar det sig att den har ökat med 5,1 % per år under perioden 1965—1974. Eftersom förädlingsvärdet i branschen (i 1968 års priser) har ökat

¹ Detta sätt att mäta kapitalstocken skiljer sig från det sätt som används i kapitel 9 ovan. Ingetdera av dessa kapitalmätt inkluderar värdet av den obrutna malmen.

med 4,8 % per år har således kapitalproduktiviteten minskat med 0,3 % per år. Under denna period utgjorde bruttoinvesteringarna i genomsnitt 7,3 % av kapitalstocken och deprecieringen 2,2 % av densamma.¹

Med hjälp av uppgifter om förändringen i arbetskraftsinsats (—3,1 % per år) samt om arbetskraftens och kapitalets andelar av förädlingsvärdet kan totalproduktivitets ökningstakt beräknas. Denna befinns ha varit 2,2 % per år 1965—1974. Denna siffra överensstämmer med de resultat som erhållits i produktionsfunktionsskattningarna (bilaga 6). Beräkningen av totalproduktiviteten är emellertid mycket känslig för vilket kapitalmätt som används och bör därför tolkas med stor försiktighet. Gemensamt för dessa och andra beräkningar som gjorts inom IUI avseende totalproduktivitets utveckling är dock att de erhållna resultaten är lägre för gruvbranschen än för de flesta andra branscher. Resultaten tyder alltså på en i förhållande till andra branscher mycket långsam totalproduktivitetsökning i gruvindustrin och till och med en minskning av kapitalproduktiviteten.

Vad skulle då en ökning av bruttoinvesteringarna med 7,6 % om året innebära för produktivitetsutvecklingen? Om deprecieringen antas utgöra 2,2 % av kapitalstocken varje år i likhet med perioden 1965—1974, skulle kapitalstocken öka med 4,9 % per år. Eftersom förädlingsvärdet ökar med endast 3,9 % per år skulle således kapitalproduktiviteten minska med 1,0 % per år, dvs. kapitalproduktiviteten skulle avta betydligt fortare än tidigare. Att den kommer att fortsätta att sjunka synes ganska rimligt med hänsyn till den tidigare nämnda sjunkande tillgängligheten och metallhalten hos malmerna.

Arbetsproduktiviteten har tidigare antagits öka med 4,8 % per år. På samma sätt som ovan kan då ökningen av totalproduktiviteten 1974—1980 beräknas till 0,8 % per år, dvs. en ännu långsammare ökningstakt än under perioden 1965—1974.

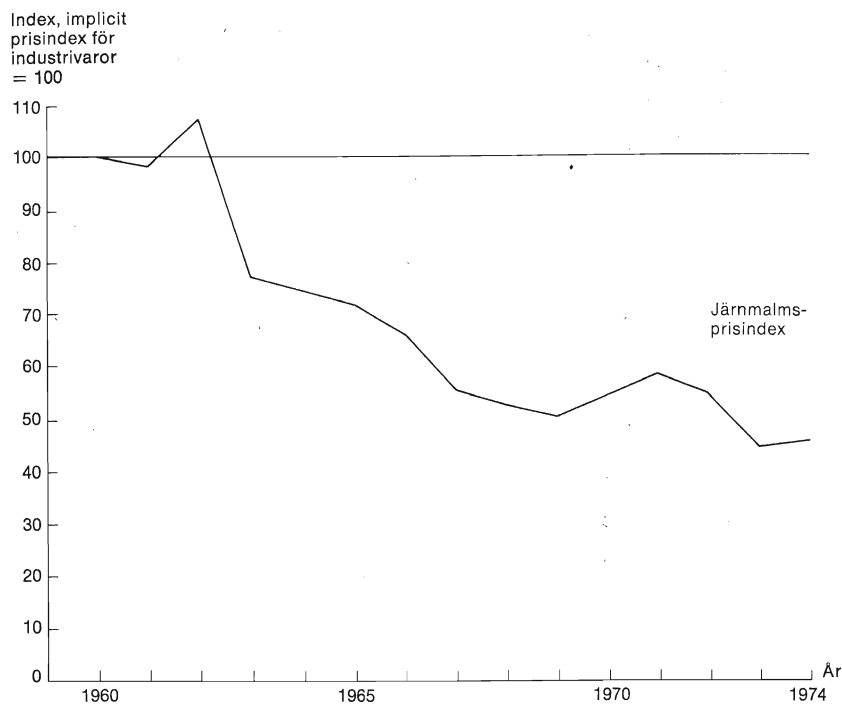
10.1.5 Gruvindustrins lönsamhet och utbyggnadsstrategi

Varpå beror då den låga ökningstakten av produktiviteten i gruvsektorn? Den huvudsakliga förklaringen synes vara den ökade andelen brytning under jord. Denna medför större kapitalinvesteringar per ton malm än brytning i dagbrott på grund av behovet av dyrare borrh-, uppfodrings- och ventilationsutrustning etc. Brytning under jord kräver även stora arbetsmiljöinvesteringar, vilka under prognosperioden kan bidra till en ytterligare sänkning av kapitalproduktiviteten (så som den vanligen mäts).

Minskningen av kapitalproduktiviteten under senare år innebär givetvis att produktiviteten av det nyinvesterade kapitalet har varit lägre än av det investerade kapitalet i genomsnitt. Det visar sig också i att den genomsnittliga avkastningen på investerat kapital enligt tabell 9:12 ovan sjunkit mycket kraftigt i gruvindustrin, både absolut och i relation till övrig industri. Den genomsnittliga avkastningen har sålunda sjunkit från 31 %

¹ Deprecieringen är härvid beräknad som skillnaden mellan bruttoinvesteringarna och förändringen i kapitalstocken från föregående år.

Figur 10:1. *Relativpriset på järnmalm 1960—1974.*

Källa: SCB Analystabeller 1974.
SOS Bergshantering för resp. år.

1965 till 17 % 1974 i gruvindustrin, medan avkastningen i övrig industri har ökat från 10 % till 13 %. Den genomsnittliga avkastningen på kapital i gruvindustrin ligger sålunda fortfarande över genomsnittet för industrin men har snabbt sjunkit. Så länge nya investeringar i gruvindustrin ger minst samma avkastning som investeringar annorstädes, är det lönsamt att fortsätta att investera. Mot bakgrund av den ytterst snabba sänkningen av den genomsnittliga kapitalavkastningen i gruvindustrin synes det dock inte osannolikt att marginalavkastningen på kapital nu är lägre i gruvindustrin än i industrin i genomsnitt. Här ligger naturligtvis ett av branschens största problem.

Vi har således konstaterat att en viktig orsak till den sjunkande lönsamheten i gruvindustrin är kapitalets avtagande marginalproduktivitet. En annan viktig bidragande faktor är det kraftigt sjunkande relativpriset på järnråvaror. I figur 10:1 visas att priset på styckemalm har sjunkit till mindre än 50 % av nivån 1960 i förhållande till priset på industrivaror i allmänhet. Relativpriset på förädlade järnråvaror, t. ex. kulsinter, har utvecklats mycket likartat. Detta sjunkande relativpris beror förmodligen främst på två faktorer: det stora utbudet av järnmalm från bl. a. Australien och Brasilien samt de sjunkande transportkostnaderna som gör utomeuropeiska malmer mera konkurrenskraftiga än tidigare även på den europeiska marknaden. Även den relativt höga fosforhalten i den lappländska malmen kan ha pressat priset nedåt.

Detta sjunkande relativpris i kombination med den avtagande kapitalproduktiviteten har medfört att den jordränta som uppburits på tidigare gjorda investeringar i gruvindustrin har urholkats kraftigt. De stora strategiska frågorna för gruvindustrins framtida utveckling förefaller alltså vara: Kommer det att bli möjligt att via ny teknik bryta trenden mot sjunkande kapitalproduktivitet? och Kommer relativpriset på malm att fortsätta att sjunka? Den utsträckning i vilken det blir lönsamt att fortsätta utbyggnaden av produktionskapaciteten bestäms till stor del av dessa faktorer.

I ingetdera fallet synes det finnas anledning till någon stor optimism för de närmaste åren. Såvitt bekant finns inte för närvarande någon ny teknologi som kan kompensera för stigande kostnader orsakade av ökande andel gruvdrift under jord, brytning på allt större djup och allt lägre malminhalt. Det förefaller alltså rimligt att vänta en fortsatt sjunkande realavkastning på kapital.

Men sjunkande marginalavkastning på kapital gäller naturligtvis inte nödvändigtvis bara svenska gruvor. Frågan är då om det finns anledning att vänta sig en gynnsammare prisutveckling för den svenska malmen än för utländsk malm. Det ovannämnda stora utbudet från vissa länder (där malmen kan brytas i dagbrott) och transportkostnadernas utveckling talar inte för detta. Dessutom kommer förmodligen den relativt höga fosforhalten även i fortsättningen att utgöra en nackdel.

Ovanstående resonemang talar för en relativt defensiv strategi i gruvindustrin. Även för att endast bibehålla en stor gruvproduktion i syfte att upprätthålla sysselsättningen och att skydda redan gjorda lönsamma investeringar skulle krävas stora nya investeringar. En sådan strategi skulle innebära en försiktig ökning av malmbrytningen för att kompensera för sämre malmkvaliteter, samtidigt som stora satsningar görs för att vidareförädla malmen till kulsinter innan den exporteras. Genom att malmen avfosforiseras i denna förädling blir produkten mera likvärdig med konkurrenternas och kan således betinga ett högre pris och därmed ge bättre avkastning på investerat kapital i hela processkedjan. Med hänsyn till de stigande brytningskostnaderna synes investeringar i vidareförädling, dvs. sintring, vara mera lönsamma.

10.1.6 Högre prognos

I enlighet med det ovan förda resonemanget kan man tänka sig att ett mera expansivt alternativ än det hittills skisserade skulle innebära en något större satsning på vidareförädling. Däremot skulle det totala malmuttaget i järnmalmgruvorna öka endast obetydligt i jämförelse med det lägre prognosalternativet (från 56,3 till 58,0 milj. ton). I enlighet med den högre prognosen för järn- och stålverken skulle bandsinterproduktionen öka med 1,1 milj. ton i förhållande till det lägre alternativet. Kulsinterproduktionen skulle öka med ytterligare 3 milj. ton som helt och hållet väntas gå på export. Eftersom sinterproduktionen ökar snabbare än malmproduktionen skulle detta innebära en minskad export av icke förädlad malmråvara. Bakom detta högre prognosalternativ ligger således en förväntad högre expansionstakt i världsekonomin och därmed större efterfrågan och högre

Tabell 10:2. *Gruvindustri 1965—1980*

Fasta priser

	Procentuell förändring per år				
	1974—1980				
	1965— 1970	1970— 1974	Planer	IUI:s kalkyl	
		O-alt.		I-alt.	
Produktion	3,1	7,0	5,1	3,9	5,0
Sysselsättning					
Personer	—3,8	0,8	0,8	—0,1	0,6
Timmar	—4,9	—0,3	—0,0	—0,9	—0,2
Produktion per arbetad timme	8,4	7,3	5,2	4,8	5,2
Export	6,6	4,4	—0,2	1,6	2,9
	1975—1980				
	1965— 1969	1970— 1974	Planer	IUI:s kalkyl	
				O-alt.	I-alt.
Investeringar genomsnitt per år Index 1974=100	78	100	139	130	139

priser på järnråvaror. Samtidigt antas tendensen till större relativa efterfrågeökningar på förädlade råvaror förstärkas. För ickejärnmalmsgruvor förutsätts dock ingen förändring i förhållande till det lägre alternativet.

I det högre prognosalternativet väntas investeringarna öka i den takt som angivits i enkätsvaren, dvs. med 7,6 % per år (i genomsnitt 139 % av 1974 års nivå). De investeringar som förutsågs i enkäten inkluderade ett fullt utbyggt Stålverk 80. Eftersom IUI förutsätter att endast halva Stålverk 80 kommer att vara i drift 1980, innebär det högre prognosalternativet att den produktion inom gruvsektorn som skulle ha föranletts av den andra halvan av Stålverk 80 i stället kommer att exporteras. Därmed stiger också exportvolymökningen till 2,9 % per år. Arbetsproduktiviteten väntas också bli något högre än i det förra alternativet.

En sammanfattning av prognosen för gruvindustrin ges i tabell 10:2. Det lägre respektive högre alternativ som nämnts hittills har där satts in som modellens offentlig-expansiva respektive industriexpansiva alternativ.

10.1.7 Investeringar i nya typer av gruvverksamhet

Till de ovan diskuterade investeringarna inom den traditionella gruvsektorn kommer emellertid vissa projekt som är nya för svenskt vidkommande, men som på sikt starkt kan påverka branschens utveckling och som även under prognosperioden kan komma att ta stora resurser i anspråk. De största av dessa projekt torde vara uranbrytningen i Ranstad, oljeprospekteringsverksamheten inom OPAB och Petroswede, Bolidens planer för skifferolje- och mineralprospektering i södra Sverige samt upptagande av järnmalmsgruvan i Kaunisvaara.

Det är naturligtvis mycket svårt att ange hur stora investeringar som kommer att göras inom ramen för sådana projekt före 1980. Enligt nu-

varande kalkyler kommer ca 1,5 miljarder kr i 1974 års priser att behöva investeras i Ranstadsprojektet under perioden 1977—1981, givetvis under förutsättning av myndigheternas godkännande av projektet. En annan möjlighet, som har diskuterats, är en utbyggnad av Ranstadsprojektet till att omfatta även ett tillvaratagande av de övriga malmer som finns i den uranhaltiga malmen. En sådan utbyggnad bedöms kräva dubbelt så stora investeringar och ligger förmodligen längre fram i tiden.

OPAB och Petroswede har till och med 1975 haft prospekteringskostnader som tillsammans uppgår till ca 200 milj. kr; hur stora dessa kostnader kommer att bli under femårsperioden fram till 1980 är mycket svårt att ange. En tredubbling förefaller emellertid inte orimlig. Men om oljeförekomster skulle påträffas kan betydligt större investeringar komma ifråga. Eftersom OPAB:s verksamhetsområde ligger inom Sverige, skulle sådana investeringar räknas till den svenska gruvindustrin. För Petroswedens del sker dock investeringarna utomlands och räknas därför inte till investeringar i gruvindustrin i Sverige. Dessutom är det troligt att både OPAB:s och Petroswedens investeringar kommer att i huvudsak finansieras utomlands.

När det gäller kostnaderna för prospektering efter skifferolja i kombination med mineraler finns för närvarande inga uppgifter tillgängliga. Möjligen kan man räkna med något hundratal miljoner kronor fram till och med 1980.

Gruvan i Kaunisvaara förefaller heller inte aktuell för perioden fram till 1980. Kostnaderna för att ta upp gruvdrift där har uppskattats till cirka 1,5 miljarder kronor i 1974 års priser.

Sammanlagt för dessa nyare former av gruvverksamhet skulle man därför kunna räkna med investerings- och prospekteringskostnader på ca 1,5 à 2 miljarder kronor fram till och med 1980. Om man lägger dessa till de 3,7—5,1 miljarder som IUI räknar med för den traditionella gruvdriften, skulle de totala investeringarna i branschen uppgå till 5 à 7 miljarder kronor i 1974 års priser. Någon mera omfattande produktion från dessa investeringar bedöms dock inte vara att vänta före 1980.

10.2 *Livsmedelsindustri*

10.2.1 **Branschens omfattning**

Till livsmedelsindustrin räknas här förutom den egentliga livsmedelsindustrin även dryckesvaru- och tobaksindustrin. Livsmedelsindustrin kommer härigenom att omfatta de tre LB-sektorerna 4, 5 och 6, där sektor 4 är skyddad och sektor 5 är konkurrensutsatt livsmedelsindustri, medan dryckes- och tobaksindustrin utgör sektor 6.

Mellan den skyddade och den konkurrensutsatta livsmedelsindustrin finns ett beroende i form av internleveranser. Dessutom finns en konkurrens mellan varor som är substitut, och denna koppling på efterfrågesidan medför att priserna i den skyddade sektorn ej kan sättas helt utan hänsyn till priserna i den konkurrensutsatta. Detta innebär att man ej kan hävda att den skyddade livsmedelsindustrin är helt fri från utländsk kon-